

Maria Dorina Pașca

Repere psihologice în poezia blagiană

Repere
psihologice
în
poezia blagiană

Editura ARDEALUL
Târgu-Mureș, 2014

Maria Dorina Pașca

Repere
psihologice
în
poezia blagiană

Editura ARDEALUL
Târgu-Mureș, 2014

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PAȘCA, MARIA DORINA
REPERE PSIHLOGICE ÎN POEZIA BLAGIANĂ/

Maria Dorina Pașca,
Târgu-Mureș: Editura Ardealul, 2014

ISBN 978-606-8372-22-8

Redactor: *Alexandru N.*
Tehnoredactor: *N. Robert Mihai*
Secretar de redacție: *Rozalia Cotoi*
Copyright © *Maria Dorina Pașca* 2014
Apărut 2014

CUPRINS

Cuvânt înainte / 7

1. De ce? / 9

2. Cuvântul – matrice spirituală / 11

3. Lumina – codificare psihologică / 21

4. Timpul – perspective psihologice / 33

5. Apa – semn al identității cognitive / 49

6. Casa – lait motiv cogniscibil / 63

7. Pragul ușii – spațiu sacru / 81

8. Ciclul vieții – identitate psihologică / 88

9. Copilul și ... filosofia / 96

10. Înțelegerea prin ... negare ca element
cognitiv / 104

11. Tăcerea în liniștea perceperii
și cunoașterii eu-lui / 112

12. Dorul-dor, metamorfoza emoției
și a sentimentului / 118

13. Determinările conceptuale

ale poverii / 122

14. Psyche – marcă al alter-egoului / 129

Bibliografie / 136

CUVÂNT ÎNAINTE

Participantă activă la mai multe ediții ale Festivalului Național „Lucian Blaga”, organizat anual la Târgu-Mureș, Maria Dorina Pașca a prezentat, de fiecare dată, câte o comunicare legată de opera literară și filosofică a magului de la Lancrăm. Dar, după cum se văd lucrurile, „tema Blaga” nu s-a sfârșit pentru ea (cum nu s-a sfârșit nici pentru alți participanți) odată cu încheierea edițiilor succesive ale Festivalului târgumureșean, continuând aproape obsesiv cu aceasta și generând un interes, mereu crescut, pentru diverse aspecte ale creației atât de complexe a lui Lucian Blaga. Acest lucru este dovedit de numeroasele sale studii și eseuri publicate în ultimii ani, în diverse reviste și culegeri de studii științifice, în paginile

căroră opera blagiană este privită și analizată din diverse unghiuri.

Autoarea recurge intens, de această dată, la procedee legate direct de activitățile sale profesionale, identificând cu ingeniozitate și stăruind, în investigația întreprinsă, asupra unor *Repere psihologice în poezia blagiană*. În acest context, Maria Dorina Pașca își focalizează studiile asupra câtorva aspecte de fond din structura liricii lui Lucian Blaga, precum: *cuvântul, lumina, timpul, apa, casa, pragul ușii, ciclul vieții, vârsta copilăriei, înțelegerea prin negare, tăcerea, dorul, povara, sufletul* ș.a., pe care le analizează și le interpretează prin prisma conceptelor și a teoriilor specifice domeniului psihologiei, unghi mai puțin frecventat de criticii și eseiștii antrenați în exegeza operei lui Lucian Blaga.

Eugeniu NISTOR

De ce?

Ca întotdeauna, pentru noi, cei care venim dintr-un alt rost al cunoașterii firii și făpturii omenești – psihologia, poezia blagiană înobilează dar și oferă suportul invariabil și aproape inepuizabil al cunoașterii văzută ca o consecință a valorii și evoluției spre o nouă matrice spirituală .

Astfel, a înțelege universul poetic blagian este, și cei apropiați înțelesului neînțeles o știu, o adevărată “călătorie psihologică”, fapt ce determină cunoașterea autorului și din alte perspective decât cele atât de “uzuale” marelui public.

În această cadență, elementele de structură psihologică se implică într-o perpetuă cunoaștere, traversând momentele evolu-

ției inter și intrapersonale, astfel încât, poezia blagiană poate deveni la un moment dat, **reper** al conduitei și atitudinii comportamentale a celui care se descoperă prin cuvânt.

De ce ne-am oprit și-am acordat atenție acestui segment cogniscibil din poezia lui Lucian Blaga?

Cu siguranță din dorința de a completa cu elementul psihologic, **căutarea** ca reper , așa cum o aborda însuși poetul:

„Sapă numai , sapă , sapă
până dai, de stele-n apă,”

ca fapt ce întregește filosofia cuvântului și cuvântul filosofic, astfel încât “Eu simt că sufăr de prea mult suflet”, ar fi fost concluzia celui ce “Râpa Roșie” îi era dragă, aparținându-i spiritual pentru totdeauna .

Cuvântul – matrice spirituală

„La început a fost **cuvântul**”, dar, pentru Lucian Blaga, acesta a trebuit să mai aștepte, precum coconul în cristalida sa, ceasul omenirii în care să iasă la lumină.

Așa precum însuși poetul avea să spună în “Hronicul și cântecul vârstelor” (1965), citez: “Începuturile mele stau sub semnul unei fabuloase absențe a **cuvântului**. Urmele acelei tăceri inițiale le caut însă în zadar în amintire”, ne trimite în neliniștea ființei sale, unde, adunate, vorbele așteaptă **clipa**. Căci, mirifica lume a cunoașterii vine spre el, o întâmpină, intră pe porțile-i deschise dar, ființa-i plină de întrebări și jumătăți de răspunsuri, nu era pregătită de a spune **cuvântul**.

Copilul Blaga nu comunică prin cuvinte, el “adulmecă” cuvântul și face posibilă prezența sa alături de ceilalți, în mod aparte, “căci lumina cu care ochii mei răspundeau la întrebări și îndemnuri era poate mai vie și mai înțelegătoare decât la alți copii, iar urechea mea, ispășită de cei din preajmă, se dovedea totdeauna fără scăderi.” Practic, copilul Blaga, nu este pregătit să comunice prin cuvinte. **EI** “adulmecă” cuvântul, îi face:ochi, urechi, gest, mișcare și poruncă, înlocuind astfel, inexpresivitatea simplelor sunete rostite uneori șuierate printre dinții încă neieșiți cu toții și ei la lumină.

Nu putem spune că **EL** nu încearcă să comunice, căci de fapt lucrul acesta se întâmplă, dar copilul Blaga, așa cum menționam anterior, o face în felul lui. Este momentul în care, având deja patru ani și

nerostind nici măcar “mama” / “tata”, rămâne încă în lumea “necuvântului cuvântului său”, nefiind pregătit a ieși în întâmpinarea acestuia, motivându-și mai târziu gestul prin, “Cazul prezentând fețe atât de ciudate, nu putea să aibă decât explicații între care nici astăzi nu m-aș simți chemat să decid. Poate că starea mea embrionară se prelungea dincolo de orice termen normal, pentru că avea în vedere un urcuș tocmai de toate zilele, sau poate o nefirească luciditate s-a vârât cu efecte de anulare între mine și cuvânt.”

Dacă privim din punct de vedere psiholingvistic, însăși cuvântul, **CUVÂNT**, vom observa că el declanșează la un moment dat, o oarecare reținere în folosirea sa, cât și a celor care i-ar succeda. Format dintr-o suită de consoane, **CUVÂNTUL** nu este apropiat

copilului, nu-l fascinează, el, adunând de fapt, toate celelalte vorbe ce-ar trebui rostite. Copilul caută de fapt, muzicalitatea limbii, fantastica lume a interiorului său care, cu teamă și incertitudine, nepregătit încă, așteaptă clipa în care, “ceva” să declanșeze “torentul de vorbe”.

Interesant și cu largi valențe implicate în psihologia comunicării, o are în acest caz, însuși cuvântul care declanșează “venirea în rândul celor care cuvântă”, acesta fiind la antipodul vorbirii, adică, **muțenia**.

Da, am putea remarca faptul că la un moment dat, copilul Blaga se identifică cu “muțenia sa voită” care-l determină a fi altfel, a avea o lume a sa, proprie, dar, a fi și pregătit ca în clipa doar de el știută, să înceapă a vorbi, dând astfel importanță **cuvântului**.

Apare acest "clic" în momentul în care, conștientizează faptul că lumea sa, a necuvântului, se poate spulbera nefiind înțeleasă, iar "ascunzișul de vorbe" să nu mai fie o plăcută și fantastică joacă, ci, o **pedeapsă**, un însemn, o nouă identitate, aceea de **MUT**. "Criza" e declanșată de mamă, "Se căznea să mă înduplece, să-mi stârnească mândria. Dragul mamei, tu ești copil mare acu! Va trebui să vorbești ... Asta nu se poate. Așa nu mai merge... Ne faci de rușine ... Azi-mâine copiii din sat au să spună că ești mut."

Și astfel, asistăm la cea ce familia sa aștepta începând cu obișnuita "gângureală", să apară pe lume, **cuvântul**. Acum consideră copilul Blaga că a sosit momentul. Este pregătit a trece printr-un zbugium de-o noapte pe care voit o uită în "viața sa fără de grai" și începe **a vorbi**.

Clipa este magnifică deoarece. "Și prinsei a vorbi vorbe legate. Țineam mâna rușinat peste ochi și vorbeam. De sub streășina degetelor și a palmei, cu care mă apăram încă de lumea cuvântului, graiul ieșea din gura mea, întreg, lămurit, picurat ca argintul strecurat. Cuvintele le rosteam așa cum le culesesem din sat, dialectale, netezite sau roase de-un uz obștesc, dar fără de trunchierile sau stâlcirile, pe care oricine le-ar fi așteptat de la un copil încă nemuncit de nici un exercițiu al uneltelor comunicative."

Suntem de fapt în momentul în care, copilul Blaga pășește în lumea cuvântului, dorește să facă parte din ea, considerând-o fantastică și plină de miracole. Pășește fără echivoc pe pragul vorbirii, având percepția sa proprie despre lume și cuvânt. Din acest moment, el își "ia în folosință cuvintele",

“Cuvintele îmi erau știute toate, dar în mijlocul lor eram încercat de sfieți, ca și cum m-aș fi împotrivit să iau în primire chiar păcatul original al neamului omenesc”.

Și astfel, pornind pe drumul sinuos al cuvântului, Lucian Blaga va alege în felu-i propriu, de-a iubi și ridica la rang de “artă a cuvântului”, **vorbirea**. Interesant revine peste ani faptul că, poetul face trimiteri la perioada “muțeniei sale”, atât pentru a-și explica straniul fenomen, cât mai ales, a-și regăsi “matca” cuvintelor sale.

Acum e timpul și pentru cuvântul **MUT**. El vine spre receptor cu intensitatea declanșării unei reacții în lanț care “bombardează” restul cuvintelor trimițându-le în lume. Teama de a fi considerat **mut** și a nu mai putea ieși din lumea adevăraților muți cât și excluderea din comunitatea la care se

raportează, cea a copiilor și-a satului, face ca perioada de cocon, să încheie “haotica și dulcea preumblare a cuvintelor”.

Din acest moment, copilul Blaga devine pământean, iar reîntoarcerea sa la acea vreme, e poate înțelepciunea timpului, adusă în poezia “Autoportret” fiind de fapt, “patria sa”. Din punct de vedere psihologic, “Autoportret” este “o caznă a cuvântului” însuși poetul întorcându-se la valoarea declanșatoare de afect a cuvintelor:

- **MUT** – **MUTA** – **CUVÂNT** –
CĂUTARE –

“Lucian Blaga e mut ca o lebădă,
În patria sa
zăpada făpturii ține loc de cuvânt.
Sufletul lui e în căutare,
de totdeauna
și parcă la cele din urmă hotare.

El caută apa din care bea curcubeul

El caută apa

din care curcubeul

Iși bea frumusețea și neființa”

Poetul se reîntoarce la înțelepciunea “muțeniei sale” dând cuvântului valoare de identitate, căci în patria sa, zăpada ține loc de cuvânt. Interesant e faptul că aici, **zăpada** nu e veșnică, **ea ține doar loc**, până când, în căutarea-i mută, sufletul poetului găsește hotarul cuvântului. De aici pornește în lume căci, bea căutata apă a curcubeului ce-adună frumusețea și neființa.

Pentru Lucian Blaga, lumea sa interioară își are echilibrul celor două tărâmuri de vorbe și anume: **CUVÂNT** și **MUT**, ele declanșând în timp, căutări și înțelepciune, ajungând la hotarul știutelor și neștiutelor.

răspunzând la jumătățile rămase din vremea
“absenței cuvântului”.

Nu întâmplător ne-am oprit asupra
“**cuvântului**” la Lucian Blaga, deoarece el
va declanșa mai târziu, similitudinea cu
“**poezia**”, precum la marginea lumii e po-
vestea, iar ea, vorba, scoate la lumină fră-
mântarea perpeută a sufletului poetului,
care, face din “muțenia sa”, “**e mut ca o
lebadă**”, o identitate aparte a personalității
sale. marcând de fapt, înțelepciunea
cuvântului, aducându-l din neînceputurile
sale, în înce-puturi de forme și destine.

Și privindu-l parcă pe copil, **cuvântul**
întreabă:

“Nu-nțelegi?”

Am sosit!

Nu te bucuri?”

Sunt aici.”

Lumina – codificare psihologică

Pentru mulți dintre cei care privesc imaginea poetului Lucian Blaga, le va fi destul de ușor în a descoperi o undă de mister, de neînțeles și de nepătruns a întregii sale făpturi. **Ochii lui**, mai ales aceștia, **joacă** dualitatea luminii și misterului. Privirea lui vine parcă dintr-un loc anume unde, descoperă misterul lumii. El este, așa cum singur se autointitula “mut ca o lebădă”, greu de pătruns, în înțelepciunea privirii și a cuvântului.

De fapt, Lucian Blaga se încadrează în tipul introvertitului. Lumea lui răzbește la **lumina** înțelesului, destul de greu, fiind încărcată de semnificații ce fac din relația

dintre poet și cititor, o adevărată și tainică cunoaștere a Eu-lui.

În acest context, pe nimeni nu mai poate mira prin semnificația cuvântului, textura poeziei blagiene. Ea motivează starea introvertitului de a "măcina, răsturna, încărca, surprinde" cuvântul înnobilându-l cu nemaipomenita-i aură, oferindu-l apoi spre "devorare", cititorului. Astfel, cuvântul ajunge să transmită mesajul, fiind **puntea** de legătură a poetului cu lumea.

Chiar dacă pare de nepătruns în propriu-i neînțeles, poetul **lasă** deschisă ușa cogniției și comunicării cu cei din jur, făcându-i părtași la frumusețea cuvântului, aducând și adăugând **lumină**, o lumină ce vine dintr-un prea plin de înțelepciune și dumnezeire.

Sub o asemenea codificare a transmiterii mesajului, apare **lumina** ca motiv în poezia blagiană. **Ea** luminează, strălucește, prinde sensul, dedublează, înnobilează, spulberă, năucește și chiar, coboară întunericul. Este de fapt, o **lumină specială** ce are forma, culoarea și mirosul cuvântului ce-l dăruie spre a înțelege clipa aurie, întâlnită deloc întâmplător în poezii ca:

- Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
- Lumina
- Lacrimile
- Lumina raiului

aparținând volumului "Poemele luminii"-1918

- Biografie-cuprinsă în volumul "Laudă somnului"-1929

- Din adânc-cuprinsă în volumul "La cumpăna anilor"-1933
- Pe multe drumuri
- Epitaf

regăsite în volumul "La curțile dorului"-1938

- În timp-cuprinsă în volumul "Vârsta de fier" (1940-1944)
- Dacă m-aș pierde, regăsită în "Corăbii de cenușă"

și

- Poezia, regăsită în "Ce aude unicornul".

Acestea ar fi cele zece poezii în care **motivul luminii** codifică: **trăiri, stări și sentimente**, imprimă **atitudini și comportamente**, dezvăluie **apartenența la cogniție**. Prinsă într-o contextualitate sau alta, **lumina**

dezvăluie din imensa lume a poetului.
legătura acestuia cu cititorul.

El însuși în **Poezia** spune că în **lumina** sa, fulgerul trăiește doar o clipă, atât cât e drumul din nor până la copacul dorit, precum această **atingere-comunicare**:

“Și poezia este așa.
Singură-n **lumina** sa
ea ține pe cât ține:
din nour până la copac,
de la mine până la tine”

Aici, **lumina** dăruiește și **calea cunoașterii**, fiind puntea ce unește, închizând cercul dintre mine și poet, poet și mine.

Dar, până la această similitudine, **lumina** dăinuie, dăruiește și se contopește cu / în puterea cuvântului. Și astfel, în poezia **Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, lumina** e ziua și noaptea, e dualitatea perma-

nență a pătrunsului și nepătrunsului, e lupta încrederii și neîncrederii poetului, în liniștea și neliniștea sufletului său. El surprinde:

“Lumina altora

sugrumă vraja nepătrunsului ascuns în adâncimi de întuneric”

pe când el, în candoarea clipei:

“dar eu,

eu cu **lumina mea** sporesc a lumii

taină”

din ferică, **lumina** devenind **aură** nepământească căci, poate mântui și spori a lumii taină.

Lumina e iubire și poetul iubește precum EL când, “zi-sa să se facă **lumina** și **lumină** s-a făcut” în cea dintâi zi, dându-ne **viața** ce oprește întunericul, năvălind peste noi:

“O mare
și-un vifor nebun de **lumina**
făcutu-s-o-n clipă:
o sete era de păcate, de doruri,
de-avânturi, de patimi,
o sete de lume și soare.”

Iubirea este în fapt “ultimul strop din **lumina**
creată în ziua dintâi”(poezia **Lumina**). Dar
lumina e și **iubirea** poetului pentru ea (**Pe**
multe drumuri) el neștiind:

“Unde dormi astăzi-nu știu. Nici un
cântec nu te găsește. Astăzi

tu ești unde ești. iar eu aici...”

dar știind totuși că:

“În grădina mea florile

spre alte foarte înalte poieni tânjind

mai invocă și acum

lumina ta fără de nume”.

Lumina e durerea neascultării și păcatului (poezia **Lacrimile**), prefăcută-n lacrima ce Mântuitorul o aduce spre alinare, atunci când nesocotim în taină, puterea cu-vântului:

“Stăpâne, ia-mi vederea,
ori dacă-ți stă-n putință
împăienjenește-mi ochii
cu un giulgiu,
să nu mai văd
nici flori, nici cer, nici zâmbetele Evei
și nici nori,
căci vezi-**lumina** lor mă doare”.

Lumina aduce **neîncrederea** și **nepu-tința** de a trece puntea din dorința de a înțelege iubirea și păcatul, ca ispita alegerii între rai și iad. În poezia **Lumina raiului**, poetul se întreabă:

“De unde-și are raiul

lumina? –Știu:Îl **luminează** iadul cu flăcările lui!”

Ajungem oare să fim puternici și să rezistăm ispitei? Vrem trandafirul fără spini sau doar pătrunsul gând al înțeleptului, ajunge?!

Lumina călătorește cu poetul, (în poezia **Biografie**) fiind **căutarea** acestuia, deslușind lumea și așteptând să comunice cu ea:

“Unde și când m-am ivit în **lumină**,
nu știu,

din umbră mă ispitesc singur să cred
că lumea e o cântare”.

Caută, percepe, se identifică în lume, ajungând a accepta că nu există perfectul, el fiind totuși pământean căci:

“De umblat, umblu ca fiecare,
când vinovat pe coperișele iadului,
când fără păcat pe muntele cu crini.”

acceptând însă: necunoscutul, neprevăzutul și chiar misterul, ca semn:

„Binecuvânt pâinea și luna.

Ziua trăiește împărățiat cu furtuna.”

Lumina e și **teama de întuneric**. Poetul e singur și temător. Nepregătit încă pentru “marea trecere”, poetul trăiește **spaima și angoasa morții**. Nu știe “cât de adânc e adâncul” și se-ntoarce spre ființa dătătoare de viață, întrebând (poezia **Din adânc**):

“Mamă, tu ai fost odat’ mormântul meu,

De ce îmi e așa de teamă-mamă-

să părăsesc iar **lumina**?”

El invocă din nou ființa mamei (poezia **Epitaf**) ca stabilitate, sporirea încrederii, dar și ca reper al dorinței de a cunoaște din timp, calea:

“Mumele sfintele-

luminile mii,

mume sub glij
își iau în primire cuvintele.
Încă o dată te-adapă.”

Până la urmă, poetul acceptă **lumina ca trecere** (poezia **Dacă m-aș pierde**), împăcându-se cu sine însuși:

“Dac-aș uita cine sunt, trădându-mă
pentru o altă **lumină**,
în trupul meu osul s-ar face aur.
Privighetoarea în noapte
de sufletul meu nu s-ar feri ca de-o
rea viziune.”

Și totuși, **lumina e măsura faptelor**, e trecerea timpului (poezia **În timp**). Poetul ajunge să se raporteze la ceva, se identifică sau nu cu cei din jurul său, având în permanență. **nevoia echilibrului:**

“Dar faptele mele unde sunt?

Faptele ce ar putea peste mine mărturie să stea în grădină, în **lumină**.”
dându-i siguranța drumului ales.

Surprinsă **lumina** sub identități ce dezvăluie din înțelepciunea cuvântului, codificarea psihologică a mesajului acesteia, rezidă în posibilitatea de contopire a poetului cu **EA**, cea dătătoare de viață, dar și de aură, neant și veșnicie. **Lumina** trăiește astfel prin mesajul poetului, binecuvântând ziua cea dintâi ca însuși miracolul vieții. **EI**, cu puterea ce dăinuie-n privirea lui, vede, dăruiește și împărăștie **lumina**. Fii aproape **cititorule** de a cuprinde în cuvinte, **lumina** căci ...”**lumină din lumină...**”

Timpul – perspectivă psihologică

Este timpul o măsură? Poate el să cuantifice, să evidențieze, să valorifice, și să stabilească niște structuri pentru neant? Infinit? Și atunci, ce **este timpul?** Și-n aceeași enumerare, am putea adăuga: este clipa, este umbra, este urma, este roata soarelui și-a lunii, este drumul zilei spre noapte și poate, nu în ultimul rând este rostul dintre viață și moarte.

Timpul este dimensiunea **trecerii**. El incumbă propria percepere a individului, astfel încât, personalizat, timpul își adjudecă trăiri și sentimente, reușite și eșecuri, dar mai ales, face din lumea înconjurătoare, modalitate de exprimare psihologică a împlinirilor și/sau neîmplinirilor într-o anumită secvență

dată a dezvoltării umane. **Timpul** poate: să curgă, să se oprească, să înlemnească, să se piardă, să se dilate, dar din toate stările sale, omul va alege ceea ce la un moment dat, îl poate reprezenta și percepe ca atare. **Timpul** este măsurabil în unități perceptuale atipice în cele mai multe cazuri datorită inițierii noastre personale în / la timp. **Timpul** meu poate fi cronologic și același cu timpul tuturor în momentul acel dat, dar din altă perspectivă, absolut personală, el reușind să se identifice, printr-o altă matrice a proprie-mi personalități. Poate, de aceea, în uzanțele zilnice, întâlnim adeseori expresii ca:

- „este timpul meu și fac ce vreau cu el”
- „nu este acum momentul și timpul potrivit”
- „n-a venit încă vremea (timpul meu)”
- „nu te lăsa doborât de timp”

lista putând continua iar observația ce se impune fiind aceea care diversifică din punct de vedere psihologic, **perceperea în timp a timpului – când?, alăturându-se valoric spațiului – unde?**

Sub aceste câteva identități secvențiale ale timpului, încercăm a evidenția preocuparea atât a poetului cât și a filosofului Lucian Blaga, asupra **timpului**, el însuși având ca titlu al volumului publicat la Cluj în mai 1924 „**În marea trecere**”, similitudinea cu timpul ce se scurge, fiind evidențiată.

Astfel, în căutarea noastră privind perceperea blagiană a timpului nu facem decât să aprofundăm (ca și în precedentele studii) implicațiile din perspective psihologice ale mesajului personalizat ce străbate universul poetic. De fapt, tindem a parcurge și apoi a închide, la un moment dat, cercul

(întregul) interpretărilor psihologice a creației literate, aducând în prim plan, implicarea directă a poetului.

Descoperirea și redescoperirea multiplelor fațete ale exprimării atitudinale ale poeziei face din autor un autentic investigator al ființei umane, mai precis al sufletului său atât de neînțeles ce se poate preface-n neînțelesuri și mai mari. Este, rămâne și va continua Lucian Blaga să fie o enigmă, o mare necunoscută? Dacă din această perspectivă ne-am opri o clipă asupra titlurilor date volumelor sale, am remarca **nuanțele timpului**, sub forma:

- „Poemele luminii” apare la Sibiu în 20 aprilie 1919
- „Pașii profetului” apare la Cluj în februarie 1921

- „În marea trecere” apare la Cluj în mai 1924
- „Laudă somnului” apare la București în februarie 1929
- „La cumpăna apelor” apare la Sibiu în martie 1933
- „La curțile dorului” apare la București în 1938
- „Nebănuitele trepte” apare la Sibiu în aprilie 1943
- „Vârsta de fier” apare cuprinzând perioada 1940 – 1944, formată din cele patru cicluri „Vârsta de fier”, „Corăbii cu cenușă”, „Cântecul focului”, „Ce aude unicornul”
- „Mirabila sămânță” apare în 1960, identificând astfel „sinonime” ca: lumină, pași, trecere, somn, cumpănă, dor, trepte, vârstă și sămânță, toate reprezentând în

accepția noastră o marcă personală de percepere a timpului de către poet.

Din această perspectivă , lucrarea noastră de căutare a timpului în poezia blagiană, s-a oprit asupra poeziilor:

- Ceas apărută în volumul „Nebănuitele trepte” la Sibiu în aprilie 1943
- În timp apărută în volumul „Nebănuitele trepte”, Sibiu aprilie 1943
- Timp fără patrie apărută în volumul „Vârsta de fier”, 1940-1944
- Zi și noapte apărută în volumul „Vârsta de fier”, ciclul „Corăbii de cenușă”, 1940-1944
- Ceasul care nu apune – apărută în volumul „Mirabila sămânță” 1960

toate sintetizând dimensiunea și varietatea percepției acestuia asupra motivului abordat.

Dar, în marea noastră călătorie pe tărâmul timpului, e absolut necesar a porni de la moto-ul ales de poet pentru a fi preambulul volumului „În marea trecere” apărut la Cluj în mai 1924, și anume:

„Oprește trecerea. Știi că unde nu e moarte, nu e nici iubire, - și totuși te rog: oprește, Doamne ceasornicul cu care ne mășori destrămarea”.

Parafrazând ne-am întoarce la ceasul lui Salvador Dali, ce curge destrămându-se din / în materie, făcând intangibil timpul sub forma clipelor și a orelor ce se topesc într-un infinit, nimic neputând scăpa drumului fără întoarcere a momentului dar și a ideii temporale cuprinsă în instrumentul ce măsoară sec și ireversibil totul, cu limbile ascuțite ale adevărului crud ce năruie în nenumărate rânduri zidurile cetății noastre spirituale,

construită din ego și super ego rămânând doar amintirea perceptuală a timpului

În acest sens, reîntorcându-ne la moto, vom observa încărcătura timpului prin

- **repetiție** – oprește , oprește;
- **identitate** – nu e moarte / nu e nici iubire;
- **conștientizare** – și totuși te rog;
- **ajutor** – Doamne;
- **neputință** – Ceasornic cu care ne mășori,

toate făcând perceptual timpul ca marea trecere spre măsurarea destrămării, conștientizarea fiind dată de starea noastră de muritori dar mai ales neputința de a controla și supune voinței noastre timpul căruia suntem nevoiți a-i recunoaște, ireversibilitatea.

Și-atunci, pentru a nu ne mai mășura destrămarea, **îl prefacem reversibil dându-i**

girul amintirii, suportând astfel, printr-o noua identitate, personalizată, drumul dintre zi și noapte, viață și moarte, dorind chiar a pierde prin labirint, ghemul Ariadnei, oprindu-ne destrămarea.

În poezia blagiană, timpul își caută identități, umanizându-se în și prin forme ce-i aduc perceptual, atingere.

Astfel, în poezia **Ceas** (vol. „Nebănuitele trepte”, Sibiu, aprilie 1943) reproșul este substituit într-un târziu „la ceasul amărăciunii” învățându-ne că există un sfârșit al timpului atunci când:

„Ți-am spus uneori: ia sfatul vestalelor dacă flacăra vrei s-o întreții” iar căința face ca învingerea singurătății să devină o mare încercare atunci când „Bănuiesc că nici astăzi nu-ți este ușor în cetatea cu punțile trase”, unde „cu punțile trase” incumbă apa-

riția introvertiției, atunci când „...am văzut
că-n zadar cuvintele toate mi le-am rostit, că
până la tine-nțelesul lor n-a mai ajuns

În noapte am ieșit”

dar totul încremenește, timpul încorse-
tându-te și fiindu-ți de data aceasta, neprie-
ten, trădându-te atunci când ai crezut „că
sfârșit niciodată nu va fi”

Dar, poetul pune întrebări, așteptând
un semn, dacă nu un răspuns, iar **În timp**,
(vol. „Nebănuitele trepte”, Sibiu, aprilie
1943) se poate întrevedea nevoia unei de ce
nu, certitudini. Poetul **identifică timpul cu
natura** făcând-o părtașă la tot ce ea repre-
zintă ciclul căci:

„dezsmărginește pământul, grădină

după grădină,

Și pune pietre de hotar în timp,

Nici o bătălie, acolo în gând”

Eu, devenind timpul prin faptele mele, adică; cum e cu trecerea mea pe acest pământ? Timpul meu în timp, unde este? Și teoretic, poetul continuă:

„Dar faptele mele unde sunt?

Faptele ce ar putea pentru mine
mărturie să stea

În grădină, în lumină”

Cele din urmă (grădină, lumină) fiind treptele trecerii spre o ireversibilitate a ciclului naturii.

Apărută în volum „Viața de fier”, 1940-1944, **Timp fără patrie**, își justifică prezența după părerea noastră, ca o **negare a timpului** de către poet, aceasta în neputința de a-l stăpâni, îl lasă fără patrie, dându-i acestuia identități din care răzbesc elementele pesimiste, neîmplinirile și nesperata căutare a clipei ce dă viață.

Întreaga poezie pare a fi nu atât un reproș sau un vulcan ce răbufnește ci mai mult o recunoaștere fortuită a neputinței de a învinge acolo unde timpul nu are patrie, punând în antiteză, ipostaza învingătorului cu cea a învinsului. Care este mesajul poeziei? Ce ne surprinde? Cu siguranță, **avertismentul adus la rang de patrie, atunci când timpul rămâne fără ea**, dar mai ales fără identitate și marcă personală:

„Timp fără patrie: râu fără ape,
secetă-n albie și sub pleoape.

Timp fără patrie: inimi învinse,
vârste nerodnice, cugete stinse.

Timp fără patrie: sură poveste,
vuiet de cetină neagră pe creste.

Timp fără patrie: țarini neîntoarse,
zboruri defuncte și suflete arse.

Timp fără patrie: stingere-a torței,
boltă neprietenă, clopot al sorții.

Timp fără patrie: dragoste-amară,
râuri tânjind după raiuri și ceară.”

Din perspectiva psihologică, conduita **percepției timpului** este cea a **riscului** de a nu putea ieși din carențele atitudinale, vehiculate de-a lungul poeziei, unde totul rămâne negație, intervenind aici, acel de ce? al cunoașterii umane.

Din același volum amintit anterior, poezia **Zi și noapte**, reprezintă **antiteza** surprinsă **temporo-spațial** ca schimbare îngăduită și repetată mereu (infinitul) prin voia divinității pentru / între noi făcându-ne astfel părtași spațiului ca linie de trecere între zi și noapte, noi și noi înșine, noi și ceilalți, totul în armonia lumii, atunci când percepem **lumina ca sens al infinitei vieți.**

Ca ultimă etapă în calea timpului, poezia blagiană, din perspectiva noastră, este poezia **Ceasul care nu apune**, apărută în volumul „Mirabila sămânță, 1960, percepută ca cea ce **sparge bariera timpului** fiind ceasul care nu apune. Totul apare aici în dimensiunea viitorului, a optimismului, a încrederii și a învingătorului care chiar dacă percepe:

„Pân-adineauri a fost incoruptibil
distanță

S-apropie-acum , e aici, e prezent”
face infinitul clipă „domestică” a vieții, înno-
bilându-se cu ea.

Și chiar dacă timpul își are o nouă
dimensiune, bucuria stăpânirii lui, identifică
dorul pleoapelor ca ascunziș

„dovedind sufletului meu

**Și ceasul e-aici, înflorește și nu mai
apune,”**

biruința asupra timpului transparând din conotația psiholingvistică a cuvintelor „ceasul e-aici, înflorește și nu mai apune”, însumând sentimentul împlinirii codificând printr-un paradox „oprește Doamne, ceasornicul cu care ne măsurăm destrămarea”

Îndrăzneța noastră incursiune **în timpul adus spre cunoaștere** de Lucian Blaga în poezia sa, reprezintă încă o secvență a interdisciplinarității care poartă conotațiile dezvoltării și evoluției umane. Câtă implicație are perceperea timpului de către om? Aceasta cu siguranță rezidă și din dorința de a atinge infinitul, precum Icar aripile întinse spre neant, vrând a zbura, și a atinge neatinsul.

Și totuși, este timpul o măsură? Unii ar putea da certitudine prin răspuns, dar atunci, cum am rămâne cu ceasornicul ?

Dar, „totuși, te rog: oprește Doamne, ceasornicul cu care ne măsurăm destrămarea”. Toate acestea percepute în ideea că și mâine e o zi”?

De fapt, propunem un posibil final ce va fi perceput cu siguranță ca început, deoarece cu toții suntem în marea trecere pe acest Pământ, muritori de rând.

Apa – semn al identității cognitive

Alături de **lumină** și **timp**, **apa** se implică în trecerea și perceperea vremii, ea dovedind **curgerea**, pornind chiar, de la arhicunoscutul proverb:

„Apa trece, pietrele rămân.”

Și cu toată **curgerea** sa, **apa** lasă urma învelișului de neant și trăinicie, adunând și apoi risipind practic, taina vieții pe care o conține, dăinuind. **Apa** este dătătoare de viață fiind totdată și modalitatea de a ajunge la cunoaștere, căci, dovedim prin ea, necesitatea iscodirii, a căutării, lăsând sau nu, adâncurile limpezi.

Și-atunci, nu ni se pare lipsit de importanța percepției **timpului apei** când Heraclit sesiza mișcarea într-un flux, adică „Panta

Rei” (totul curge), dând similitudinea aceasta fluidă, atât naturii cât și chiar gândului, aducându-l pe om în situația/starea de a descoperi cogniția, identificând evoluția și în logosul ei, valoarea.

Astfel, determinăm **apa** ca semn al identității cognitive, pornind de la necesitatea imperioasă a iscodirii, a căutării, a aflării sau nu, a matricei spirituale și evolutive. Este **apa** ca semn, purtătoarea mișcării și a transcendenței? Ne determină la a avea atitudini, dând loc interpretărilor cognoscibile? Reprezintă cu adevărat un element primordial al Universului?

Întrebările ar putea continua, nota lor definitorie dând-o prin răspuns, cu siguranță, **universalitatea apei**, cea care (poate, și-o face de atâtea ori) cristalizează, transformându-ne gândurile și soliditatea tainică a mole-

culei sale. Îngheață iubirea? Se împrăștie durerea?

De fapt, **apa** ne codifică într-o asemenea stare modalitatea de exprimare dând consistență identității cognitive încât, o percepem de multe ori material și nu spiritual (ideal).

Și cu toate acestea, **apa** nu doar construiește, ci și devorează, inundând nu numai natura, dar și gândul nostru, dând naștere unor trăiri ce nu duc spre coerență, liniște și împăcare sufletească, ci din contră. Ea **nu spală** atunci neputința noastră, **ci mărește distanța**, uneori greu recuperabilă dintre **ce suntem** și **cine suntem**, având perspectiva involburării și răului în defavoarea speranței și binelui.

Dar, chiar dacă simțim nevoia de a privi și astfel **clipa apei**, e necesar a continua

identitatea sa, ca **moment** ce dă limpezime, acuratețe, îndrăzneală și curgere, prin perceperea inegalabilă a timpului său, determinându-ne atitudini, conduite, dar mai ales, ajutându-ne a cunoaște și a ne cunoaște în evoluția valorii noastre umane.

În acest context, continuând în scris, am putea remarca, o abordare din perspectivă psihologică a poeziei și universului blagian, prin nenumărate motive, (celor amintite anterior adăugându-se: cuvântul, ciclul vieții, timpul și casa) ajungem a determina o anumită ecuație a identității cognitive a semnului în cadrul celor enunțate, **apa** alăturându-se apriori.

Astfel, din universul blagian ne-am oprit spre analiză asupra a patru poezii, considerându-le din punctul nostru de vedere de marcă, în ceea ce privește **apa** ca semn al

identității cognitive. În succesiunea apariției lor, apa ca obiect al căutării noastre se regăsește în poezii ca:

- Un om s-apeacă peste margine - apărută în volumul „În marea trecere” 1924 - Cluj
 - Heraclit lângă lac - apărută în volumul „În marea trecere”, 1924 - Cluj
 - La cumpăna apelor – apărută în volumul „La cumpăna apelor” – 1933 – Sibiu
 - Printre lacurile de munte – apărută în volumul „Mirabila sămânță” – 1960,
- transparând solemnitatea sa ca un fapt ce definește semnul.

În poezia **Un om s-apeacă peste margine** – 1924, apa și gândul sunt o incertitudine căci:

„M-aplec peste margine:

nu știu- e-a mării

ori a bietului gând?”
transparând cele două ca modalitate prin care, continuând ideea, sufletul se adâncește, alunecând spre maladiv, spre sfârșit – cenușa adunând totul.

De ce această dispoziție? Considerăm că e posibilă deoarece, nu știm dacă marginea este a mării sau a gândului, nevăzându-se nicio scăpare, **căci:**

„Nici o cărare nu mai e lungă,
nici o chemare nu mă alungă”,
nepătrunsa **apă**, precum viața, e învolburată
și mâloasă, nelăsând locul limpezimii.

Și totuși, (știind că speranța e ultima
ce moare), stropul învie, **căci:**

„Pe coate încă o dată
mă mai ridic o șchioapă de la pământ
și ascult
Apa bate-ntr-un țărșm.

Altceva nimic, nimic,
nimic”,

apa fiind semnul reînțoarcerii, ea, chiar dacă nimic altceva nu se mai întâmplă, bate peste țărmul ce nu mai este margine, ci un nou început.

Am folosit în incursiunea noastră pe **căci**, pornind de la repetiția lui ca însuși **semn al cauzalității**, determinând concluzia: **apa bate, apa există, apa dăinuie** și atunci, **altceva nimic** nu dă identitate **apei** ca semn al vieții, astfel consistența fiindu-i dată de dorința de a gândi, a descoperi, a vedea, dar mai ales, **de a asculta**. Ce? Cum apa bate-n țăr...și-atât, reînviind prin ea, speranța și un... gând.

Poezia **Heraclit lângă lac** – 1924, am putea spune că reprezintă întâlnirea poetului filosof cu filosoful pentru care primordial era

focul și nu **apa** (Heraclit), fapt ce determină o anumită raportare la ceea ce reprezintă timpul trecerii:

„O, cum a răgușit de bătrânețe glasul
izvorului!”

chiar dacă:

„Lângă ape verzi s-adună cărările
Sunt liniști pe-aici, grele și părăsite
de om.”

De fapt, plasarea de către poet a marelui filosof grec, Heraclit (535-475 î.Hr.), metaforic vorbind, lângă lac, presupune în opinia noastră, **o percepere a timpului prin apă**, ca semn al trecerii, dar în același sens, și al cunoașterii, fapt demonstrat și prin:

„Nu alunga amintirile ce vin
Plângând să-și îngroape fețele-n
cenușa lor”.

De data aceasta Heraclit, filosoful, nu este lângă foc pe care-l consideră primordial, așa cum aminteam anterior, ci lângă lac (**apă**) fiind de fapt, recunoașterea la „Totul curge, nimic nu rămâne neschimbat”, poate de aceea, poetul și așteaptă soarta să-i fie ghicită din **palma unei frunze tomnatice**, iar vremea s-o apuce pe drumul cel mai scurt.

Am putea considera că prin mesajul poeziei, poetul răspunde filosofului ce afirmase că: **„Nici un om nu poate să intre în apa aceluiași râu de două ori, deoarece nici râul nici omul nu mai sunt la fel.”**

Și-atunci, în gândul lăsat lângă lac, **apa** ia forma deja a cunoașterii empirice și transmite mesajul sau ?

„Orice ridicare a mâinii
nu e decât o îndoială mai mult”.

și rămânem să acceptăm acest lucru, ori deja matricea schimbării ca semn al cunoașterii este evidentă?

La cumpăna apelor – 1933 surprinde gândul cunoașterii iubirii, **cumpăna apelor** – ca lait motiv fiind încercarea sentimentelor de a se regăsi, ele putând atât a continua cât și a sfârși. Când?

Atunci e arșiță și

„Tu ești în vară, eu sunt în vară.

În vară pornită

către sfârșit, pe muchie-amândoi

la cumpăna apelor

Cu gând jucăuș- mângâi părul

pământului,

Ne-aplecăm peste stânci, supt

albastrul neîmplinit.”

cea ce aduce destul de aproape de atitudine incertitudinea, căci, subliniem din nou: **pe muchie-amândoi la cumpăna apelor.**

Tăcerea se măsoară în privire, iar timpul prin puterea apei, preschimbă totul:

„Din poarta-nălțimei și până-n vale
îmbătrânește, ah cât de repede apa.
Și ceasul!”

Revine astfel **apei** poziția de a fi judecător, recunoscută ca semn al echilibrului, dând girul trăirilor și sentimentelor. Acestea vor trece, vor aluneca, se vor regăsi sau **ne-nchidem inima după nespuse cuvinte?** Da, dacă suntem la „**cumpăna apelor**”.

Apărută în 1960, **Printre lacurile de munte** este poezia în care claritatea și puritatea **apei** se identifică cu cea a sufletului:

„Ne odihnim în iarbă cu un rest

de oboseală în noi, ca sufletul”
căci a ne cunoaște pe noi înșine, este din
prisma poetului, o temerară incursiune prin-
tre odihna în iarbă și oboseala sufletului, spre
lacurile de munte. Acum, avem timp să
facem prospecțiuni cnosologice deoarece e
momentul în care totul este mai clar, mai
apropiat chiar și cunoașterii noastre: Și-apoi,
incomensurabila **apă**, devine semnul cunoaș-
terii, deoarece:

„Ce calm! Ce puritate!

Dacă am vedea cu lacurile,

stelele s-ar apropia

Întâmpinându-ne la drumul-
jumătate.”

de fapt și în fapt, este o modalitate atitu-
dinală în care **apa** măsoară prin curgerea sa,
chiar și schimbarea, drumul de/spre jumătate
fiind făcut și neavând cale de întoarcere.

Ca întotdeauna, pentru noi , cei care venim dintr-un alt rost al cunoașterii firii și făpturii omenești, psihologia, poezia blagiană, înnobilează, dar și oferă suportul invariabil și aproape inepuizabil al cunoașterii, văzută ca o consecință a valorii și evoluției spre o nouă matrice spirituală.

De ce în acest context ne-am oprit asupra apei ca semn al identității cognitive? Poate pentru că **ea** este semnul vieții și evoluției, fiind cu siguranță precum firea omului, ba limpede, ba apropiată, ba ascunsă, ba liniștită, sau învolburată, dar întotdeauna deschisă și dornică de a fi sau a se face cunoscută.

Dacă între timp s-au schimbat pietrele de care am amintit la început? Cu siguranță că **apa** le va cunoaște și va trece mai departe în curgerea sa, tăind, metaforic vorbind,

cărări noi și adânci, băătorind apoi cu zbaterea valului, drumul cunoașterii. Cât? Poate până când apa se va face... piatră, sau avem deja apă de piatră?!

Casa – lait motiv cogniscibil

Pentru cei mai mulți dintre noi, **casa** reprezintă tot universul la care ne referim și raportăm, incluzând în matricea sa spirituala:

singurătatea;

familia;

vatra;

punctul de reper;

iubirea;

căminul;

locul sacru.

iar enumerarea ar putea continua, important este ca reperarea unui loc la care facem întotdeauna trimitere, să se poată identifica, după părerea noastră, însăși cu existența, ca ființa a omului, în trecerea sa spre nemurire.

De aceea:

identitatea;

apartenența;

stabilitatea;

acceptarea;

se pot adăuga celor enumerate anterior, ca fiind pilonii prin care **construcția umana a casei** își desăvârșește lucrarea sacralității asupra sufletului nostru.

În acest context, ca act premergător al faptului că ne putem identifica fiecare dintre noi cu însăși **casa ce suntem**, similitudinea cu ceea ce Paulo Coelho descria în Zahir (2005), este dintr-un anumit punct de vedere, semnificativ: „Și catedrala rezistă, și deodată, în mijlocul naosului, înțeleg ceva extraordinar: catedrala sunt eu, e fiecare dintre noi. Creștem, ne schimbăm, ne descoperim, slăbiciunile pe care trebuie să le corectăm și nu alegem totdeauna cea mai bună soluție,

dar în pofida acestor lucruri, mergem înainte, încercând să ne păstrăm verticalitatea, corect, astfel încât să cinstim nu pereții, nu ușile, nici ferestrele, ci spațiul în care adorăm și venerăm tot ce ne este scump pe lume. Da, suntem o catedrală, nu încapă nici o îndoială. Dar, ce se ascunde în spațiul din catedrala ascunsă?”

Și astfel, ajungem a identifica elemente ale **personalității casei**, pornind de la faptul că după Gibson (1998), ea simbolizează familia, protecția și stabilitatea, un refugiu personal față de lumea exterioară.

Fiind totodată un loc în care masca poate fi eliminată pentru a elibera adevăratul nostru eu. C. Jung, adaugă, identificând casa ca simbol al binelui, ajungând a face corelații analoge între:

etajele = diferite nivele ale gândirii;

încăperile de la subsol = inconștientul;

camera de zi = căminul inconștientului;

bucătăria = locul transformărilor;

etajele superioare = aspirații și

spiritualitate;

scările = legătura psihică dintre toate componentele casei;

toate componentele casei, chiar dacă, cele mai multe culturi, o consideră un model al

lumii;

cosmosului;

corpului omenesc.

Și toate aceste identități ale casei, din punct de vedere psihologic, se metamorfozează în poezia blagiană, primind girul lait-motivului, alături de cel al timpului, al vieții, sau/și al eului însuși.

Astfel, Lucian Blaga, face trimitere în poezia sa la casă, personalizând în timp, casa mea, găsiind-o ca lait-motiv în creații ca:

- Către cititor (1924) – apărută în vol. „În marea trecere”, 1924, Cluj

- Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea (1923) – apărută în vol. „În marea trecere” (1924) Cluj

- Sat natal (1931) – apărută în vol. „La cumpăna apelor” (1933), Sibiu

- Estorii (1938) – apărută în vol. „La curțile dorului” (1938), București

- Pod peste Mureș (1963) apărută în vol. „Vârsta de fier” (1940 – 1944)

- Inscripție pe-o casă noua (1962) apărută în vol. „Ce aude unicornul”.

În cele șapte poezii blagiene, **casa** personalizează universul cuvintelor în care poetul lasă forme din matricea sa spirituală.

Casa devine vie, gândește, se roagă, plânge, trăiește iubirea și plânge neputința, dar rămânând întotdeauna, un punct de reper, un loc al reîntoarcerii în amintiri și nu numai dând în timp, siguranță și stabilitate, devenind începutul percepției infinitului și universalității.

Astfel, în poezia **Către cititor** (1924) cu care se și începe vol. „În marea trecere”, poetul face de la bun început o delimitare strict personală despărțind parcă apele, spunând în primul vers:

„Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădina cu stupi.”

Această sacră delimitare, duce gândul poetului cât și întreaga sa ființă spre dorința și necesitatea de apartenență și mai departe de proprietate morală, de tabu „Aici e casa mea”, accentul fiind pe **aici**. Căci **dincolo**, e

un alt al meu, unde te pot lăsa să intri, să vezi, să vorbești, să te uiți și să te minunezi, așteptând să-ți spun despre „marea trecere.”

Și chiar dacă cuvintele sunt lacrimi a celor ce sunt și-a celor ce vor voi a veni, toate se regăsesc în taina trecerii, într-un singur loc, acolo unde poetul spune aici e casa mea, adică, la toate acestea am și dau îngăduință, dar unde delimitează o anumită detașare, față de neimplicarea în metamorfoza matricei spirituale, spunând:

„Aici e casa mea. Dincolo soarele

și grădina cu stupi

Voi treceți pe drum, vă uitați printre

gratii de poarta

Și așteptați să vorbesc.

– De unde să-ncep?”

Accentul „**a mea**” subliniază, de ce nu, o anumită subtilitate afectivă, intimitatea

fiind intangibilă. Acest a mea, de fapt, **casa mea**, își are rădăcinile în același pământ pe care este și grădina cu stupi, dar de fapt, ea e dincolo, cu soarele, aici fiind doar **casa** mea. Poetul nu este egoist ci dorește a avea un punct de reper palpabil aici, casa fiind fortăreața, cetatea, visul și taina sa ascunsă, însăși smerenia cuvintelor sale care uneori sunt lacrimi – chiar dacă, mulți trec peste drum, vazându-l și auzindu-l, el fiind de neatins căci, sacru rămâne ceea ce-i aparține pentru totdeauna „**casa mea**”.

Și chiar dacă-si dorește și stabilește cu atâta strășnicie, proprietatea în poezia **Am înțeles păcatul ce apasă peste casa mea** (1923), poetul nu mai dorește a avea casa depărtată de restul, ci din contra, însuflețită, nemaivăzând rostul tălmăcirii și răstălmăcirii înțelesurilor ce rămân mari neînțelesuri. De

fapt, poetul, nu dorește a rămâne singur, chiar dacă are **casa sa**, știind că totul se rostuieste într-o formă sau alta. Astfel:

„Am înteles păcatul ce apasă
peste casa mea
ca un mușchi strămoșesc.”

se constituie în mintea poetului ca o „**mâ-
nie**” celestă ce stă în singurătate perpetuă dată de mușchiul strămoșesc, transferul emoțional fiind evident.

Înțelegând păcatul, poetul caută șansa de a nu rămâne singur și de aceea el cere:

„Dă-mi mâna ta trecătorule,
și tu care mergi,
și tu care vii.

Toate turmele pământului
au aureola sfinte
peste capetele lor.

Astfel mă iubesc de-acum:

unul între mulți,
și mă scutur de mine însumi
ca un câine, ce-a ieșit dintr-un rău
blestemat.

Sângele meu vreau să curgă
pe scocurile lumii
să-nvârtă roțile
în mori cerești”

nevoia apartenenței devenind stringentă astfel, privind din prisma psihanalitică „ușa și ferestrele casei s-au deschis pentru a face legătura cu ceilalți”, verdictul reușitei dându-l chiar poetul „Sunt tremur de fericire”.

Continuând periplul emoțional al apartenenței, siguranței și stabilității în poezia **Semne** (1923), poetul întrezărește o anumită instabilitate a neputinței de a învinge din nou în fața unor „semne de plecare”, de aceea,

încearca să se delimiteze de tot și de toate, protejându-se:

„Mi-am pecetluit cu ceară casa”
nelăsând la jocul și voia sorții, păcatul lumesc al întinării, stabilind reguli ce nu îngăduie: nici treceri pe uliți, nici adiere de om făcând ca podurile să tacă, iar

„Din clopote avântul va cădea.”
ferindu-și și pecetluindu-și cu ceară casa, poetul pare a fi coconul ce așteaptă un alt semn, **casa** fiindu-i adăpost și nou destin, chiar dacă, în răutatea semnelor:

„aici casele au încercat cândva
Să ucidă pe copiii omului”,
negarea iubirii și frustrarea neputinței, dezvăluind o altă mască pe care casa mea (a poetului) o poate lua, atacându-i temelia gândului sau și a cetății sale.

Și cu toate acestea, poetul se reîntoarce pentru a-și regăsi matricea spirituală aflată ca întotdeauna în satul natal, poezia **Sat natal** (1931) identificând-o.

Poetul se raportează la **casa sa** prin prisma celorlalte, schimbarea și neprevăzutul luându-l prin surprindere, punându-i astfel în pericol siguranța, stabilitatea, reperul și iubirea casei:

„Totul cât de schimbat! Casele toate
sunt mult mai mici

decât le-a crescut amintirea

Lumina bate altfel în zid, apele altfel
în tărnuț.

Porți se deschid să-și arate uimirea”.

Dar, precum amintea și C. Jung (M. D. Pașca, 2008), referitor la perceperea casei, realul și irealul transpuse în amintire au alte coordonate, iar totul este supus schimbării

ceea ce îngăduie schimbarea casei, lăsând porțile deschise să-și arate uimirea spre lumea cognoscibilității, necesară înțelegerii atât a momentului revenirii spre matricea spirituală, cât și a raportării sale personale la aceasta, știind că încă:

„ceasul meu fericit, ceasul cel mai fericit
încă nu a bătut. Ceasul așteaptă
subt ceruri cari încă nu s-au clădit”,
așteptarea aici fiind înțeleasă ca pe cunoașterea de sine, în accepția acceptării casei.

În poezia **Estorii** (1938) – poetul dă **culoare casei**, pornind de la alb și ajungând la sofran. Personalizarea cromatică a casei stabilește evoluții emoționale care tind a apropia suflete.

Peisajul marin accentuează simțirea zilei, „îmblânzind” staticul ce prinde în secvențe fotografice pacea. Dintre toate totuși.

„Timpul ce iese din casă,
cât de ușor l-ai putea prinde iar
să-l reții cu un fir de mătase”,

codifică trecerea spre neant a clipei ce simte că aparține casei și care, pornită în timp, aduce eternitate acesteia prin:

„Casele care cresc în pădurea de pini
albe sau ca șofranul,
lucind pe coline.”

Aici, identitatea dată de poet casei sale certifică **trecerea timpului** care, nemaifiind locuitor, iese și nu rămâne prins în fire de mătase fiind efemer precum neatinsul gând al iubirii neîmpărtașite.

Pod peste Mureș (1963) este momentul în care poetul trece **peste pragul casei**

facută pod între malurile apei. Casa pare a fi o mare trecere a celor ce-și caută drumul, înnoindu-l sau lăsându-l vechi, precum neîmplinitul gând.

Podul ajunge casă între maluri, iar **casa** cu ieșiri de pod, totul nefăcând decât să lase mișcarea să se producă, lipsind punctul de reper, chiar dacă, pragul poate sfârși în drum:

„La vad, un pod de lemn,
cu acoperișul de șindrilă,
lung cât o ulița de sat,
...câte au trecut
pe el ca printr-o casă, lungă,
dreaptă casă,
ca printr-o casă la al cărei prag
sfârșește drumul, ca să iasă
la celălalt capăt iarași drum,
drum vechi în lume

precum pravila îl vrea – lăsat în voie
să pornească.”

identitatea poetului fiind precară, lăsând loc
mișcării încă nesigure să-și găsească timpul
și cadența.

Și la toate acestea, în **Inscripție pe-o
casă nouă** (1962), poetul își regăsește ritmul,
identificând locul sacru prin regăsirea tainei
începutul și-a familiei, purtând lumina matri-
cei spirituale, în stabilirea **liniștii casei sale
noi**.

Nemișcarea îi dă siguranța așteptării,
făcând din nimicurile casei percepția sa ri-
tualică, avansând astfel ideea perpetuării și
însemnării locului, personalizând însăși clipa
de a te simți bine acasă.

Întreaga poezie atinge apogeul identi-
tății unei case noi ce prinde în esența matri-
cei sale, existența însăși:

„Toate stau la locul lor,
stă păianjenul în plasă,
ca-ntr-o lume de mătase.
Nu-l încearcă nici un dor
Din ocolul lui să iasă.
Toate stau la locul lor:
piatra, floare și ulcior
vatra și amnar și iasca.
Asta-i legea tuturor:
Zări să-și facă din pridvor,
să se simtă bine-acasă”

binecuvântarea venind din ultimul vers, ceea ce decodifică starea universalității, ce se reduce la trecerea pragului în cunoașterea minunii și a miracolului ființei umane.

Am încercat astfel o dezvoltare prin laitmotivul invocată de-a lungul relatării noastre, a dorinței eu-lui blagian de-ași face și a percepe **casa** ca matrice spirituală, dând

apartenență cauzei cunoașterii, personalizând
trăirea ca pe o trecere a pragului dintre aici și
dincolo, rămânând doar zidul, drumul și
vântul să-mprăștie cuvintele, poetul însuși
cerând:

„de-aceea lăsați-mă
să umblu mult printre voi,
să vă ies în cale cu ochii închiși”

(Către cititor – 1924)

invocarea venind ca o incantație adusă perce-
perii sinelui ca treaptă a mării treceri, înțele-
gându-se ca fiind „mut ca o lebădă”.

Și cu toate acestea, casa rămâne pentru
poetul Lucian Blaga acea mare provocare,
știind **că el este casa**, iar pământul, matricea
sa spirituală.

Pragul uşii – spaţiu sacru

În definirea sacralităţii, e necesar a porni de la faptul că Wunenburger J. J. (2000) evidenţiază trei tipuri fundamentale, ele fiind:

a) – o revelaţie efectivă a unui plan ontoteologic, suprauman, lumea divinului, care antrenează o credinţa religioasă (poziţia teofanică);

b) – o pură creaţie proiectivă a omului, sursă a unei iluzii religioase, chiar dacă ea poate fi binefăcătoare (poziţia antropomorfică);

c) – o entitate intermediară, la limita dintre obiectiv şi subiectiv, unde revelaţia religioasă latentă implică întotdeauna într-

un prim moment, actul interpretativ al subiectului (poziția hermenautică).

În această contextualitate, **ușa** – ca parte componentă a casei, dezvoltă oportunități specifice stării comportamentale, pornind de la prag ca spațiu sacru și finalizând trăirea prin acceptarea în sacralitate. Astfel, **pragul** devine locul, spațial sacru, având similitudinea trecerii dincolo, dar și a “rămânerii pe/în prag”, delimitând accesul, iar comunicarea fiind una strictă, impersonal și/sau la obiect. Totodata, poate reprezenta izbăvirea, fapt ce determină conotații psihofilosofice de mare finețe, redând prin vers, caznele neputinței în fața universului cunoașterii.

De aceea, în universul blagian, sacralitatea exprimată prin **prag**, își definește trăirea, ca fapt ce modelează o atitudine

prinsă în identități mitologice. Rămânem pe/în prag sau trecem? Retoric sau nu, doar sacralitatea ca spațiu ne poate admite în acceptarea gestului nostru atât de pământean - ființă fiind, percepem lumea ca idee și concept.

Ajungem de asemenea ca într-o conjunctură să definim **pragul** - ca spațiu sacru al ușii în lirica românească, menționând poezia blagiană dar făcând o necesară incursiune spre “ legarea și ajungerea pe / în prag”, la poezia **Casa noastră** de Octavian Goga. Editată în volumul – Poezii – 1907, poetul ajunge a pune **pragul** la îndoială atunci când casa se destramă, moare și-și pierde viața, râsul și bucuria, însăși trăinicia trăinicieii acestuia:

“ Și **pragul** îmbătrânit

Începe – a-i putrezi stejarul”

socotind că sfârșitul este aproape, iminent, ușa nemaiputând a se deschide spre lumina ce-o întrezărea întotdeauna de după ea.

În acest caz, **pragul** ajunge a trece pe raboj și cursul timpului prins în nostalgia amintirilor celor dragi:

“ – În **pragul** zilelor demult

Parcă te văd pe tine, tată, “

atmosfera fiind tristă și apăsătoare, semn că:

“ – Ce s-a ales din casa asta,

Vecine Niculai al popii !...”

În poezia blagiană, **pragul** ca spațiu sacru apare în poeziile:

– Călugărul bătrân îmi șoptește din prag – publicată în volumul “În marea trecere” (1924)

– Câinele din Pompei din volumul “Din periodice”

fapt ce determină o analiza aparte și anume:

În poezia **Călugarul bătrân îmi șoptește din prag** (1924) este prezentă similitudinea **trecerii dincolo**, fiind **locul** în care ne facem destăinuirea ultimă a vieții fără de moarte și tinereții fără bătrânețe:

“ – **Tinere** care mergi prin iarba
schitului meu,
mai este mult pân-apune soarele?”
vrând ca toate cele lumești să le cuprindă-n
natura faptelor, dorindu-și doar ca să simtă
de acolo de unde cum :

“ Umbra lumii îmi trece prin inimă”
totul reintrând în armonia lumii și-a firului
de iarbă .

Continuând în aceeași textură a universului blagian, poezia **Câinele din Pompei** surprinde frământările dar și viziunea de apocalips cosmic privind răbufnirea tumultuoasă a măruntaielor pământului.

Poetul surprinde momentul în care, poate impresionat de zbuciumul și neputința câinelui, alocă ușii, puterea de a scăpa victima, în fond, acea spaima a timpului, împietrită de cenușă, lăsând speranța încremenită-n veșnicia vremii căci, el:

“Teșise să scape de norul din ușa
de noaptea căzută din munte de foc “,
dar timpul morții nu-ngăduie, țintuind astfel
în materia ei, zeița sorții .

Sub aceste auspicii, **pragul** ușii prin sacralitatea sa, încremenește lumi care, raportate la cogniție, dezvăluie atitudini pornind de la trecerea dincolo și până a fi responsabil prin propria decizie de tine însuși. Ca întotdeauna, poezia blagiană se constituie după noi, într-un blazon psiho-filosofic al cunoașterii, dăinuind prin marea uimire a

descoperirii cursivității cuvântului în intensitatea sa ancestrală.

Ce face **pragul** ușii în poezia blagiană? Construiește sacrul ancestral, apropiind lumi și descătușând cogniția incandescenței luminii ,sacralizând-o și-l trecem, nu?!

Ciclul vieții – identitate psihologică

Copilul râde:

“Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!”

Tânărul cântă:

“Jocul și înțelepciune mea-i iubirea!”

Bătrânul tace:

“Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea!”

Trei fețe-amintită chiar de Lucian Blaga într-una din scrisorile către Cornelia, soția sa, la 6 mai 1918, ca fiind printre poeziile “mărunte și drăguțe” (Lucian Blaga-Opere-Editura Minerva-1982) și publicată în volumul “Poemele lumii”-1919 apărut la Sibiu, poezia de față, nu pare, la o atentă și profundă lectură, atât de **măruntă și drăguță**.

De fapt, poetul încearcă și reușește să se joace, fiind pe rând, într-un adevărat triptic:

- copil – tânăr - bătrân,

realizând în opinia noastră, **ciclul vieții** în care, din **fetele** ei, poetul se oprește, mai bine zis, alege doar trei.

Interesul nostru pentru poezie îl confirmă modul în care, din punct de vedere psihologic, triada este trilogie, iar tripticul adună și/sau împrăștie:

-înțelepciune – joc – iubire.

Astfel, dicționarul de psihologie-Larousse (1998), menționează faptul că, **ciclul vieții** “life cycle”, reprezintă o succesiune de faze pe care le traversează un individ sau un grup natural, de la constituire și până la despărțire. Ne este relevant de fapt **parcursul sau distanța** dintre cei doi poli-

nașterea (începutul ciclului vieții) și **moartea** (acceptarea ciclului vieții) între care ne găsim sau regăsim **sensul vieții**, căutând însă răspuns la hamletiana întrebare: “a fi sau a nu fi”.

În fond, acceptarea propriului ciclu al vieții, reprezintă o provocare, dar și o victorie asupra întregii noastre evoluții, pornind cu nașterea ca **prim pas** și terminând cu **ultimul pas** ce în clipa dinaintea **plecării**, rememorează totul.

Pornind de la deslușirea mesajului cognitiv al poeziei, e important în primul rând a observa faptul că ea, se structurează în **judcăți de valoare** ce apar după o anumită experiență și/sau eveniment de viață, grefate pe un segment al ciclului vieții. Din perspectivă psiholingvistică, cuvintele se remarcă printr-un cod anume, dând coerență și ampli-

tudine momentului trăit, imprimând matricea cognoscibilității.

Interpersonală este structura afectivă a celor trei, dând valoare achizițiilor vârstei și anume:

- **copilul râde = inocența;**

- **tânărul cântă = căutarea;**

- **bătrânul tace = senectutea,**

parcurgând totuși împreună, drumul plinitudinii.

Lucian Blaga se joacă cu sensul cuvintelor, aducând lumină și echilibru în “măruntă și drăguța” poezie, căci:

- copilul **nu plânge**, ci **râde**,

- tânărul **nu vorbește**, ci **cântă**,

iar bătrânul **nu se vaită**, ci **tace**, surprinzând astfel, frumusețea ciclului vieții.

Pare și de fapt, totul este **o propoziție simplă**:

Copilul râde.

Tânărul cântă.

Bătrânul tace,

împrejmuită de zidurile **cetății-vieții** formate din:

- înțelepciune – joc și iubire.

Cele trei se ierarhizează între ele, ajungând să aibă valoarea lait-motivului, aducând bucuria noului pas făcut. În ordinea valorii ce-o primesc, dimensiunea atitudinală față de fiecare în parte, se schimbă, astfel încât:

- a) –**jocul** e înțelepciunea și iubirea copilului care, prin prisma ludicului, descoperă lumea, inocența lui fiind debordantă;
- b) –**iubirea** e jocul și înțelepciunea pentru tânărul ce se caută pe sine,

se dorește a se găsi, regăsi și redefini personalitatea;

- c) – **înțelepciunea** e iubirea și jocul senectuții care face tăcuți pașii cenecheie ciclul vieții;

Privită poezia și din alt unghi, putem remarca și o anumită melodicitate și ritmicitate matematică, prin cadența celor **opt cuvinte** pentru fiecare **față**, ne poartă spre mistica numerologică unde acestei cifre îi corespunde o persoană realistă, energică, un caracter iubitor de siguranță. Adevărul merge mai departe, apărând din nou (după titlu) **cifra trei**:

- a) – cele trei fețe:

-copilul – tânărul – bătrânul;

- b) – cele trei atitudini:

-râsul – cântul – tăcerea;

- c) – cele trei trăiri:

-iubirea – înțelepciunea – jocul;
fapt care, nu ni se pare deloc întâmplător la
cel pentru care cuvântul nu era și nu este
încă un simplu cuvânt.

De ce ciclul vieții? Pentru însăși struc-
tura de “scară” atât a vieții cât și a poeziei,
valoarea venind în fond, din bucuria de a
trăi și-a face clipa, unică. Valorile nu se
răstoarnă ci ele “curg” precum evoluția
noastră, pornind de la răsul copilului și
ajungând la gravitatea tăcerii celui devenit
înțelept.

La un moment dat, poezia pătrunsă de
sensul vieții, devine “periculos de adevărată”
prin trăirea cu incandescență a mesajului ce-l
transmite. Se închide cercul doar atunci când
mai pot să mai adulmec viața. Și-o fac cu
înțelepciunea iubirii și-a jocului.

Cele trei fețe nu se despart ci, în contextualitatea lor, se susțin, și-apoi se întrepătrund căci, ce-ar însemna una fără cealaltă în ciclul vieții?

Poezia are cadența ciclului (se vine, se pleacă) lăsând imprimare afecte ce duc spre un nou început care, cu siguranță, după o profundă implicare în adâncu-i, nu-i vei mai da dreptate poetului ce-și clasa la începuturi poezia printre cele “mărunte și drăguțe”.

Mai putem oare accepta această remarcă?

Copilul și ... filosofia

Cărăbușul de arama, adună în vers, acel element al identității naturii cu care, prin inocența sa, copilul vine în contact direct, de aceea, un loc aparte în decodificarea trăirilor sufletești ale sale, o are poezia **“Cărăbușul de aramă”** .

Candoarea și intensitatea trăirilor copilului, se desprind însăși din existența cărăbușului. De ce cărăbușul și nu altcineva, e întrebarea retorică a copilului care, tot singur își și răspunde:

“așa a vrut poetul să fie într-o vară, **CĂRĂBUȘ**, cum vreau și eu”.

Și, fiindcă poetul s-a dorit a fi un cărăbuș, atunci, “înnobilarea sa, de aramă”, face ca întregul demers al cunoașterii naturii,

să fie pentru copil, o perpetuă căutare deoarece:

“vara este turnătoria unde forma lucrurilor care ca și fata morgână, n-au tipare, iar el, cărăbușul vine dintr-un belșug de verdeață” (se pierde între tonuri de verde și petale de flori).

Copilul “simte” cărăbușul cum, la atingerea neștiută, pot vorbi și vreascurile și de aceea, punându-și parcă degetul pe buze și umblând pe vârful, e alături de poetul ce lasă ploaia de mistere a zgomotului să-l inunde, ca apoi, totul să fie atât de simplu, precum apa cuvintelor căci, el vine din lumea celor care nu cuvântă.

Copilul iubește cărăbușul, de fapt, sufletul poetului, pactizând cu el atunci când vine dintr-o lume ce lui îi este deschisă doar

prin cuvintele magice ale naturii, când lumea e o altă lume cu care el se poate identifica.

Vârsta nu-l împiedică pe micul căutător de a fi propriul său căărăbuș atunci când dorește, cât de neînțeleasă câteodată, afinitate cu natura. Abundă în culoare poezia, ea cuantificând emoțional trăirea copilului atunci când descoperă misterul căărăbușului de aramă. Poezia apare în cele mai multe cazuri:

- a) – verde = și vine de la povestea naturii;
- b) – albastră = înconjurând cerul strecurat printre vreascuri;
- c) – roșie = inundând totul cu căldura verii;
- d) – galbenă = de la irealul aurului, vara.

Totul incită copilul la mister și “alianțe” cu natura, faptul că el, **cărăbușul dorește**

să fie luat în seamă, reprezintă momentul de similitudine dintre cei doi, deoarece primul simte că are nevoie de a fi înțeles, ajutat, cunoscut, stimat și iubit fără a trebui să facă “gălăgie”. Cu alte cuvinte, ajungem în momentul în care, cărăbușul nu mai este poetul ci, prin personalizarea sa, devine însăși copilul care, în tumultul vieții, are nevoie de **CLIPA SA**, clipă pe care în multe situații, o găsește doar în natură.

Și astfel, perspectiva cunoașterii de sine, dar mai ales a stimei și imaginii de sine, începe să prindă noi conotații comportamentale din partea copilului. Filosofia poeziei se transformă în posibilă experiență de viață, iar la unii dintre ei, momentul prelungit al “neluării în seamă” de către cei din jur, poate deveni o traumă psihică. În acest moment, cuvântul cheie al poeziei devine “**să-l luăm**

în seamă” cu toate implicațiile sale cognitiv-comportamentale ce decurg din ansamblul conjuncturilor trăite și create.

În acest context al trecerii de la o simplă citire și analiză a poeziei la un substrat cognitiv ce aduce atingere stării comportamental-afective a copilului, întregul demers al derulării momentelor, reprezintă o radiografieră a atâtor neînțeleșuri ce apar și la această vârstă și care se doresc a fi cunoscute și rezolvate. De fapt, copilul prin alegerea lui **“să-l luăm în seamă”**, cere, dorește, are nevoie de ajutor, noi fiind cei capabili de a-l vedea și ajuta.

Nu mai surprinde pe nimeni și nu poate deveni întâmplător atunci când poezia este povestită de școlarul mic, și apar asemenea exprimări artistice cu bogată încărcătură afectiv-volitivă:

1. –“Din bogăția sa de iarbă, cărăbușul de aramă vine cu mult zgomot ca să-l băgăm în seamă, așa cum pe mine mă vede toată lumea”.

(elevul H.V.)

2. –“Se spune că într-o poezie a ajuns un cărăbuș ce dorea să-l luăm în seamă, chiar dacă vine din lumea celor care nu cuvântă”.

(eleva S.M.C.)

3. –“Era odată o mare bogăție de verdeață. Și din acea verdeață, vine cărăbușul de aramă. Haideți să-l luăm în seamă”.

(elevul U.O.)

4. –“Vine și e necăjit și poate de aceea trebuie să-l luăm și să-l băgăm în seamă”.

(eleva I.A.)

5. –“El este o ființă ca și mine și facem amândoi zgomot ca să ne vadă lumea și să ne ia în seamă”.

(elevul S.C.)

considerându-se că semnalul de alarmă a fost deja tras, iar **luarea în seamă** a copilului e absolut necesară.

O asemenea prezentare a poeziei prin prisma unei indisciplinarități, face ca filosofia pentru copii să fie mai mult decât utilă la această vârstă (7-10 ani), iar cunoașterea copilului, ca o stringentă necesitate, reușind astfel a “depista” acolo unde este cazul, acel ceva ce spune mai mult decât “a învăța pe de rost o poezie de Lucian Blaga”.

Faptul că universul poeziei blagiene deschide și perspective de cunoaștere sub aspectul dezvoltării psihice a copilului, reprezintă încă un pas spre o abordare com-

plexă și valorică a tot ce aduce cel numit de el însuși ca-n oglinda unei ape, “mut ca o lebădă”.

Și-atunci, nu mai miră sau n-o să mai mire pe nimeni când, pe marginea poeziei se vor putea face remarci de către copii, precum cea a elevului B.C.:

“Poetul își alege cărăbușul deoarece el pe el dorește să se cunoască.”

Și de aici, orice punct spre cunoaștere e mai mult decât un simplu ... pas.

Înțelegerea prin... negare ca element cognitiv

Lucian Blaga poate fi privit și din perspectiva omului, poetului și/sau filosofului pentru care neînțelesul poate deveni înțeles și înțelesul, neînțeles, aducându-ne pe teritoriul cogniției, fapt ce determină reacții atitudinale la aflarea stării ce-o declanșează. Astfel, poetul **se ascunde** în versul său, căutând piatra filosofală. El îndeamnă, presupunând că din propria-i stare cogniscibilă, știe căci, sugerează:

“Sapă, frate, sapă, sapă
până dai de stele-n apă”.

(Sapă, frate, sapă, sapă-
vol. Nebănuitele trepte-1943)

astfel încât certitudinea să aducă împlinire și valoare.

Poetul nu numai că se **ascunde**, dar se și **pierde** căci :

“Dacă m-aș pierde în toate
și-aș rămâne fără nume
așa ca o pană căzută din zbor
din aripa pajurei,
n-aș mai fi singur pe lume”
 (“Dacă m-aș pierde în toate-
vol . Nebănuitele trepte-1943)

identitatea sa cerând o nouă cunoaștere dublată de propria experiența căci și Icar vroia să zboare, doar că, față de el, **eu, cel ce mă pierd în toate**, mă regăsesc în infinitatea ritualurilor penei de pajură ce **adulmecă** în cădere, lumea. Și-atunci, în sinusoidală atingere a zborului, **n-aș mai fi singur pe lume**,

fapt ce-ar determina plenitudinea, în lipsa pedepsei “ de-a rămâne singur pe lume”.

Sunt stări de fapt ale cunoașterii înre-gimentate în obișnuita forma rotundă a înțelesului ce-i permite cuvântului a intra în cetatea minții, declanșând prin atitudine... neînțelesuri. Ajungem în această contextua-litate a jocului filosofic, dar mai ales, psiho-lingvistic, la **a tâlcui tâlcuirea**, găsim **tâl-cuitori** precum cei care devin ușieri ai înțele-sului cunoașterii. Toate acestea pornesc în curgerea lor firească, determinând **înțelegeri**, **tâlcuri** prin ... **negarea** acestora.

Poezia **Tâlcuri** din volumul Nebănuite-le trepte (1943), ar putea trece ușor neob-servată de unii, dacă cele nouă versuri n-ar trimite prin subtilitatea lor, la cunoaștere. **Ea curge prin negare**, deschizând calea spre cunoaștere căci, doar călător și căutător

poate fi cel ce dorește a ști, a face, a desface și preface multe în însușirea **tâlcurilor** lor, făcând din noi, cititorii ei, tâlcuitori, prezentându-se sub forme :

Tâlcul florilor nu-i rodul,
tâlcul morții nu e glodul .

Tâlcul flăcării nu-i fumul,
tâlcul vetrei nu e scrumul.

Tâlcul frunzei nu e umbra,
tâlcul toamnelor nu e bruma,
dar al drumului e dorul,

tâlcul zărilor e norul,
ducăușul, călătorul.

(în vol. Corăbii cu cenusă- 1943-1957)

și determinând **noi înțelesuri prin negarea** obișnuitului și stereotipiilor, știutelor și neștiutelor ce pot aduce aproape, dimensiunile astrale ale cogniției, declanșând curiozități nedisimulate.

Poetul **neagă știutul** , adică :

- florile pot da numai rod,
- moartea nu se identifică decât
cu glodul,
- flacăra trebuie neapărat să
scoată fum,
- vatra să aibă scrum,
- frunza să fie trecătoare,

iar toamna să albească întotdeauna de brumă?

Cu siguranță că **nu**, deoarece poetul îi alocă cititorului, **etitoria tâlcuitorului, talmaciului**, lăsându-l să îndrăznească **prin cuoaștere** de a se redescoperi în fiecare clipă, nemaifiind singur, chiar dacă s-ar pierde. Și făcând tâlcuitorul exercițiul singur, ar putea tâlcui căci :

- **tâlcul** florii e iubirea,
- **tâlcul** morții, nemurirea,

- **tâlcul** flăcării, menirea,
- **tâlcul** vetrei e simțirea,
- **tâlcul** frunzei, veșnicia,
- **tâlcul** toamnei, trăinicia,

rămânând **dorul** cu drumul și **cerul** cu norul, doar el (norul) petrecându-se a fi **ducăușul**, gata de a mai găsi înca și **drumul lui Ulise spre Itaca amintirilor** sale, devenind căutătorul, călătorul într-ale cunoașterii.

Ce spune oracolul? Simplu- **Cunoaște-te pe tine însuși**, devenind și dovind în timp, necesitatea și nevoia a fi propriul tău **tâlcuitor**, descoperind lumea și fiind călătorul cunoașterii, apropiindu-te de taina luminii.

Și astfel, subtil, poetul ne îndeamnă să **nu uităm** că :

“și tot ce-i ne-nțelese
se schimbă-n ne-nțeleșuri și mai mari”

(Eu nu strivesc corola de minuni a lumii- vol. Poemele luminii- 1919).

făcându-ne a desluși **înțelesul**, paradoxul, chiar și prin **negarea sa**, atenționându-ne:

“Călătorule, aibi încredere-n graiuri,
cum este al meu.

Nu sunt un zeu,
dar ies curat.

(Inscripție la un izvor-
vol. Addenda- 1920-1951)

EL, rămânând în continuare:

“...mut ca o lebădă.

În patria sa,
zăpada făpturii ține loc
de cuvânt.

Sufletul lui e în căutare
în muta, secular căutare
de totdeauna.

și până la cele din urma hotare.

El caută apa din care bea
curcubeul.

El caută apa
din care curcubeul
își bea frumusețea și neființa.”

(Autoportret- vol. Nebănuitele trepte-1943)

Și totuși, rămâne a ne întreba retoric- a fost, este și va fi poetul un etern **tâlcuitor** în ale cunoașterii? După cele întâmpinate, este o certitudine că poetul este **tâlcuitorul** tăcerii, nemuririi și cuvântului ascuns în înțelesul neînțelesului său, deoarece, lăsând cititorul de-al cunoaște prin propria simțire și împlinire sufletească, devine pentru însuși sufletul său, **tâlmaciu**.

Tăcerea în liniștea percepției și cunoașterii Eu-lui

A găsi repere psihologice în poezia blagiană reprezintă acea matrice a științei cu care poți să:

“Sapă, numai, sapă, sapă,
până dai de stele-n apă”

(Sapă, frate, sapă, sapă- Vârsta de fier-
1940-1944),

fapt care certifică veșnica și eterna dorința a poetului de a cunoaște și a se cunoaște, stări cuprinse în necuprinsul lor, în șiruirea cuvintelor sale ce pot aduce **liniști și tăceri**.

Poetul pornește spre autocunoaștere de la **liniștea** care-l face să audă neliniști:

“Atâta liniște-i în jur de-mi pare că aud
cum se izbesc de geamuri razele de lună”

(Liniște-Poemele luminii-1919)

căci, continuând ilustrarea sonoră:

“În piept
mi s-a trezit un glas străin
și-un cântec cântă-n mine-un dor
ce nu-i al meu”

(Liniște-Poemele luminii-1919),
și-atunci, **Eu-l meu** prinde conturul tainic al
vorbei nevorbite și-a șoaptei, neșoptite.

A te știi, tu cu Eu-l tău, este de multe
ori **tăcerea** așternută printre visele ce dor și
frământarea cunoașterii atunci când lumina
n-adună numai zori, iar viața încremenită-n
veșnicia ei, e stalactită.

Poetul Lucian Blaga trece a se auto-
cunoaște prin însăși această comparație, spu-
nând că:

“ Tăcerea mi-este duhul-
și-ncremenit cum stau și pașnic

ca un ascet de piatră,
îmi pare
că sunt o stalactită într-o grotă uriașă,
în care cerul este bolta.”

(Stalactita-Poemele luminii-1919),

unde **eternitatea tăcerii** aduce duhul/sufletul
în apogeul cunoașterii, aceea fiind liniștea
pașnică a celui amintit, iar învelișul cerului
pentru neputința izbăvirii noastre, e bolta
peșterii din noi.

Spusă Eu-lui cu Eu-l însăși, este dialo-
gul filosofic dintre “a fi” și/sau “a nu fi”,
căci, precum **clipa tăcerii** spre cunoașterea
ce în picurii de lumină aduce stropii de pace,
așa și neputința de a nu mă înțelege pe mine
însumi, mă încremenește, de fapt:

“Și împietresc în mine”

(Stalactita-Poemele luminii-1919),

elementul primordial fiind **acceptarea Eu-lui** și zbaterea lui precum de atâtea ori, **liniștea și tăcerea** o fac deopotrivă, dând clipei curgerea în eternitate, făcând din existență, cunoaștere.

A știi să taci, însemna a construi prin puterea gândului, puntea Eu-lui spre cunoaștere deoarece reîncercarea prin ideea neprevăzutului, poate răsturna infinitul neacceptării însăși a valorii tale, dând semnului, semn.

Sub forma **apropierii tăcerii de Eu**, Rafael Noica aduce prin decalogul matricei tăcerii, atât putința cât și neputința de a medita asupra dobândirii liniștii sufletesti prin tăcere, reliefând interferența cu achizițiile cognitive.

Astfel, **implicarea tăcerii** în tot ce este atât de aproape și apropiat cotidianului,

poate deveni o conștiință determinând atitudini și conduit comportamentale ale propriului eu Deci:

Taci, dacă nu ai de spus ceva valoros.

Taci, atunci când ai vorbit destul.

Taci, până când îți vine rândul să vorbești.

Taci, până când ești provocat.

Taci, atunci când ești nervos și iritat.

Taci, atunci când intri în Biserică pentru ca Dumnezeu să-ți poată vorbi.

Taci, când pleci de la Biserică, pentru ca Duhul Sfânt să poată imprima în mintea ta, lucrurile pe care le-ai auzit.

Taci, când ești ispitit să vorbești.

Taci, când ești ispitit să critici.

Taci, când ai timp să gândești înainte de a vorbi. AMIN!

Și astfel, **tăcerea**, precum **lumina creată în ziua dintâi**, percepe înțelepciunea, dând Eu-lui dimensiunea cosmică a trupului tău, căci **a tăcea** e vorbirea cuvântului în tiparul duhului său, aparținându-ne.

Dorul- dor, metamorfoza emoției și a sentimentului

Dacă pornim de la remarcă făcută de Eugen Simion (1975) „Din poezia populară, Blaga ia și noțiunea de dor, cu înțelesul ce se cunoaște. Dorule-dor, care intervine într-un poem, ar fi cea mai profundă dintre suferințele plăcute :

„ Acela care n-are amintire
și nici speranță, dorul-dor ‘’

o suferință la puterea a doua, un chin din care s-a scurs dulceața veninului.

Poetul trece aici dincolo de granița poeziei de sentiment. Meditația stă încă în preajma emoției. Lucru curios, ea apare în-deosebi când intervine perspective temporală.”

În acest context ,vom reuși a delimita inflexiunile pe care conceptul de **dor**, le aduce în filosofia blagiană prin izvorul poeziei populare.

Decodificând încă de la titlu, **Dorul-dor**, poetul cuprinde introspecția emoției traită prin sentiment. El, **dorul**, nu este unul simplu, ci **dorul –dor** care reprezintă prin repetiție, un alter – ego, poetul continuând sub această amprență a identității, accentuând valoarea ca identitate :

„ Cel mai adânc dintre doruri
e dorul- dor .”

Parafrazând ideea surprinsă și de Eugen Simion (1975), tragismul eu- lui, vine din neputința de a nu se mai regăsi în niciuna dintre formele cogniscibilității deoarece, atât amintirea cât și speranța numai există ca puncte de reper, astfel **dorul- dor** e indes-

tructibil în a tinde spre o nouă amprentă emoțională:

„ Acela care n-are amintire
și nici speranță, dorul-dor ‘

Și totuși, în existențiala noastră stare de cunoaștere, apar: ideea, drumul, dorința de a ști, de a fi căutător, călător prin nebănuitele trepte ale neliniștii, căci :

„ Pe-un drum ne duce dorul-dor,
pe-un drum
ce dincolo de orice călător
mai are-o prelungire.‘

această nouă șansă **acoperă** aria accesibilității cognoscibile a propriei emoții, a propriului sentiment ce de data aceasta își pot avea identitatea într-o motivație perceptuală .

Poezia în contextul ei, nu identifică **dorul** (nu știm cine este) nu aduce temporo-

spațialitatea sa, ci recunoaște modalitatea –
cum este?

„Nesfârșit e dorul- dor.

Bate-n valea tuturor . ‘’

inflexiunea accesibilității fiind dată de acea
aură (bate, adie), fiind înzestrat cu mitolo-
gica întruchipare a acelu **mai presus de**,
care totuși devine **un bun comun** în ideea că
valea, adică drumul e al nostru, al tuturor și
de noi depinde dacă **dorul- dor** ne: îndră-
gește, apără, copleșește, amăgește sau ne
spulberă în infinite particule, sentimental, de
fapt iubirea, cea care aduce într-o profundă
metamorfoză dorul preschimbat într-o vreme
a vremelnice clipe, în **dorul- dor** ce doare,
și atunci realul este adevărul iar timpul nu
mai bate .

Determinările conceptuale ale poverii

Apărută sub zodia blagiană a „Cântecului focului”, poezia **Greerușa** dezarmează de la prima lectură prin frumusețea sa dantelată în trăiri și sentimente. Este de fapt o fibulă a ceea ce, greierele și furnica își dispută de ani lumină punând în talerele cunoașterii: cântul, armonia, iubirea, cât și prosperitatea, identitatea și agoniseala, astfel încât alegerea să fie greu de făcut.

Și pentru că el, greierele este exponentul inconfundabil al artei, soața sa, **greerușa** vine a da însăși numele său, identitatea **greului** care și prin perceperea primară a cuvântului, determină starea de ... greutate.

În accepția greeruşei ce intrupează
inocența acceptării necondiționate a tot ce ne
înconjoară ca o percepție și reprezentare
groso-modo, totul se reduce cosmic la **greu**
și **usor**, facilul fiind doar ceva imperceptibil
și trecător. De aceea, în acest context :

„ Greu e totul , timpul , pasul ,

Grea-i purcederea, popasul “

deoarece punctele de reper sunt începutul și
sfârșitul , copleșitoare fiind temporalitatea **eu**
-lui ce determină variații ale conduitei sale
atât intrinseci cât și extrinseci .

Și spiritualitatea e **grea** , căci :

„ Grele-s pulberea și duhul

greu pe umeri chiar văzduhul”

și cu toate acestea, necunoscutul, nevăzutul,
duc **greul** .

„ Greul cel mai greu , mai mare

fi-vă capătul de cale .”

adică, acel sfârșit al **greului** ce determină o conduită a eu-lui .

Faptul că greul poate fi învins, ca problema inconfundabilă apărută în percepția eu-lui, își are rezolvarea, soluția, face ca speranța – sub forma accepției, a impacatului cu sfârșitul greului, să-i aducă greerușei, sentimentul de emoție față de **reperul intangibil al vieții – vatra**, căci ea dorește :

„ Să mă-mpace cu sfârșitul
cântă-n vatră greerușa:
Mai ușoara ca viața
e cenușa, e cenușa .”

unde, cosmic doar cenușa e calea spre universul ce prin imponderabilitatea sa, **transformă greul în ușor**, eliminând dualitatea imperceptibilă a neputinței, făcând din puterea lui **a ști – cheia depășirii greului, a poverii.**

Și totuși, ce face greerușa? Ea preface doar timpul și pasul, drumul și văzduhul, capătul de cale și sfârșitul în lait-motive în care imparțială acceptare, capătă dimensiunea cosmică.

Și astfel, într-o stare a similitudinilor – **greul e povara**, iar **greutățile –poverile**, sunt cele care în dulcele lor amar, dau omului puterea de a le duce .

Poezia **Poveri** surprinde prin: **greutatea, povara spirituală a mesajului**, completând prin cognoscibilitatea sa, delimitările din poezia **Greerușa** .

Astfel, metaforele devin **poveri** ale cunoașterii și necunoașterii, ale realului și irealului, ale vieții și morții, luminii și întunericului, iubirii și urii și toate, spuse sau nespuse, percep prin atitudine, **povara**. Căci:

„ Înalți și drepți ca fumuri

poveri purtam pe drumuri “
dar, chiar dacă efemeri suntem precum fu-
mul, **poverile** nu ne apleacă, ci ele devin
(precum unii) pietrele drumului .

În fapt, metafora poetului devine pro-
videnția, mesajul determinând conduite.
Astfel, **povara** apare purtând masca desti-
nului, prin cuvântul ce slăvește sau adâncește
gândul în neliniștile vieții :

„ În pașii noștri: soarta “
iar pentru unii dintre noi, împovorați de
gânduri și neliniști, pașii duc urma soartei,
iar drumul spre propria soartă ne-o ducem în
pașii ce-și lasă în forme, umbra .

„ Pe prund de suflet: moarte “
duritatea vorbei este precum prundul, căci în
adâncul sufletului nostru, poate sălășlui
abisul nopții nesfârșite .

„ Sub zeaua noastră: oasele ”

ca și cum ele, și măruntaiele pământului, cei ce vor veni în timp se vor lovi ca poverile omenești spuse și nespuse, bănuite și nebănuite pe infinitul încă nedeslușit.

Ceea ce frapează în această **desconspirare a poverilor**, este acea rază, acea speranță a liniștii și echilibrului, căci dacă, drumul, pașii și sufletul poartă sub o formă sau alta necunoscutul și neprevăzutul, inima –adună frumuseți:

„ În inimă: frumoasele “

astfel încât **dulcea povară** șterge eternitatea altor poveri ce totuși, nu ne apleacă.

În fapt, **acceptarea poverilor** precum întregul determinism al fatalității umane, face ca însăși viața să oscileze între un curcubeu și –o auroră boreală. De aceea, puțința de a depăși **greutățile și poverile** ce ne pot copleși , aduc genei noastre puterea să

facă: haz de necaz, să râdă cu lacrimi și să ducă mai mult decât poate, neuitând că stă în puterea minții de a da răspuns abisului, astfel încât, dând timpului – timp, sălășluim noi lumi, iar cunoașterea de sine va înlătura obstacolele de cuvinte prefacute-n poveri de șiruri nesfârșite în care zilele și nopțile ca **într-o perpetuă mișcare cosmică**, mențin echilibrul aflat într-o dualitate, totuși cognisibilă: învingător sau învins? Aceasta este întrebarea!

Psyche – marca al alter-egoului

Etimologic, din grecescul psyche = **suflet** / spirit, poetul îl definește dându-i încărcătura specială astfel încât, dacă l-am privi într-o oglindă a introspecției, am intuit doar partea de neliniști, durere, frământare, drumuri, rană și chiar păcat .

În acest context, cele două poezii în care poetul zăbovește și vorbește cu **sufletul**, nu atrage atenția prin optimismul debordant cum ar putea fi posibil, ci din contră, suferința răzbate și-și pune amprenta pornind încă de la titlu :

Suflete, prund de păcate

Sufletul, s-apleacă soartei

Suflete, prund de păcate apărută în contextul *Corăbiilor*, este la prima vedere un

amalgam în care **sufletul** se caută prin cuvinte fiind totul sau nimic:

„ Suflete, prund de păcate
ești nimic și ești de toate.”

unde metafora „prund de păcate“ marchează identitatea de neputință a **sufletului**, ceea ce confirmă indecizia de a ne putea raporta la identitatea lumii, decizia fiind greu de luat:

„ Roata stelelor, e-n tine
și o lume de jivine.
Ești nimic și ești de toate,
aer, păsări călătoare,
fum și vatră, vremi trecute
și pământuri viitoare .”

lupta dându-se între stele și nori, fum și vatră, liniștiți și neliniștiți, trecut și viitor, ape și pământuri, tine și jivine, încercarea infimă de a găsi o **speranța** pentru **suflet** rămâne ca un

lăit-motiv, doar păsările călătoare putând întrupa ideea și implini visul.

Zbuciumul continuă pentru că:

„ Drumul tău nu e-n afară,
căile-s în tine însuți . ”

unde egoul, alter-egoul, sunt într-o perpetuă căutare. Poetul folosește din perspectiva psihologică, cuvântul **zbucium** și nu **zbatere** (pot să scap dacă mă zbat, mă agit, mă revolt) cel dintâi luând însă **măsura suferinței sufletului**, aici, vorbim de luptă, de neliniști, de neputința și totuși dorința de a găsi calea ce până la urmă sălășluiește în fiecare dintre noi, căci ... eu sunt calea ...

Și toată această suferință și frământare face ca liniștea să apară ca prim pas spre viitor el, cerul fiind marca spiritului:

„ Iară cerul tău se naște
ca o lacrimă din plânsu-ți ”

unde fără durere și sacrificiu, **sufletul** nu poate fi pur și de aceea căutările și cuvintele încă nerostite în păcatul lor, sunt prundul din adâncul **sufletului** ce vrea totuși, spre liniștea lui chiar dacă e roată a stelelor, **speranța** precum cerul ce se va naște atunci când, păcătos fiind îți recunoști prin lacrima plânșului, **sufletul**. Și totuși, e scăpare căci nu e cenușa, iar el, putând fi de toate, este, devenind spiritual ce-ți dă forța și tăria de a răzbate, zbuciumul nefiind în zadar, iar învingătorul prundului de păcate fiind tu însuși.

Ca un adagio, poezia **Sufletul, s-ableacă soartei** aduce în prim plan covârșitoarea putere a sufletului, aceea **de a se apleca și îngenunchea în fața soartei**, fiind supus și milostiv, acceptând totul ca o forță a destinului cât și **putința de a copleși soarta**, dualitatea stând în modul de raportare a cog-

niscibilității la tipul de acceptare sau inacceptare a soartei.

Și toate acestea, cu izul versului popular – melodicitatea fiind dată de cadența ritmului și a rimei. În această stare:

„ Sufletul s-aplecă soartei
jalea-l bate nu-l destramă”

puterea de a rezista atunci când jalea e unitatea de măsură a durerii și bate, dar nu-l destramă, tăria **sufletului** e cremene căci praf și pulbere nu-l face :

„ Vântu-n ape face unde ,
bucură-te că nu-i rană” ,

în subconștientul nostru, vântul poate face valuri, unde, bucură-te că doar rănește dar nu-i rană căci :

„ Inima se mai frământă .
bântuita se întramă.”

zbuciumul interior, acel alter-ego face ca trăirea interioară să prindă totuși puterea și esența eu-lui căci, inima, centrul iubirii și al vieții, se frământă, gândește, lucrează și caută înțeleșuri, iar toate acestea o fac mai puternică, o întăresc pentru ceea ce este și acel ceva necunoscut care va veni într-o vreme nedefinită încă .

Și ca lait- motiv – vântul, purtătorul, solul, călătorul, căutătorul, **mai face o undă**:

„Vântu-n ape face-o undă,
unda-i undă, nu e rană”.

precum o atingere de avertizare a ceea ce **soarta și sufletul** pot sau nu pot unelti căci, atunci când unda-i undă, nu e rană, nu doare iar sufletul nu jeleşte.

Mesajul celor două poezii – sufletul pare că este înregimentat într-un dinainte știut drum, cale al alter-egoului, **evadarea**

sufletului fiind puțin probabilă dar totuși, puterea și trăirea acestuia pot învinge totul astfel încât marca spiritului să mențină echilibrul între reușită – soartă – puritate, dând sens vieții și rostului fiecăruia făcând rânduială pentru tot și de toate în **suflet**, adresarea poetului fiind direct raportată printr-o armonie indestructibilă chiar și față de vicisitudinile astrale, aceea de **sufletul ... suflete!**

Bibliografie

1. Blaga, L. (1965) – *Hronicul și cântecul vârstelor*, Ed. Tineretului-București
2. Blaga, L. (1966) – *Antologie de poezie populară*, Ed. pentru literatură , București
3. Blaga, L. (1974) – *Poeme/Poèmes*, Ed. Minerva, București
4. Blaga L. (1975) – *Ce aude unicornul*, Ed. Minerva, București
5. Blaga, L. (1982) – *Poezii*, Ed. Cartea Românească, București
6. Blaga, L (1982) – *Opere*, Ed. Minerva, București
7. Blaga, L (1991) – *Poemele luminii*, Ed. Prometeu, București

8. Blaga L. (2002) – *Nebănuitele trepte, texte alese: filosofice, poezie, teatru, proză*, Ed. Doina, București
9. Balu, I. (1986) – *Lucian Blaga*, Ed. Albatros, București
10. Botez, A. (1999) – *Concepte integrative antice, moderne, post-moderne*, Ed. Semn, București
11. Braga, C. (1998) – *Lucian Blaga. Geneza lumilor posibile*, Ed. Institutul European, Iași
12. Coelho, P. (2005) – *Zahir*, Ed. Humanitas, București
13. Gibson, C. (1998) – *Semne și simboluri*, Ed. Aquila 93, Oradea
14. Gana, G. (1976) – *Opera literară a lui Lucian Blaga*, Ed. Minerva, București
15. Goga, O (1993) – *Poezii*, Ed. Veritas , Tg. Mureș

16. Mincu, M (1995) – *Lucian Blaga*, Ed. Pontica Constanța
17. Moraru, C. (2005) – *Lucian Blaga - convergențe între poet și filosof*, Ed. Ardealul, Tg. Mureș
18. Nistor, E. (2007) – *Conceptul de spațiu mioritic în filosofia lui Lucian Blaga*, Ed. Ardealul, Tg.Mureș
19. Pașca, M, D – *Elemente de structură psihologică în universul poetic blagian*- apărut în revista-Altarul Reîntregirii-seria nouă, anul XI, nr.3/2006, pag.239-253,
20. Pașca, M. D. – *Timpul în poezia blagiană din perspective filosofice, psihologice*- Lucrare publicată în vol. „Izvoare filosofice”- periodic de comunicare multiculturală, 2009- pag. 121-128, Ed. Ardealul, Tg. Mureș
21. Pașca M.D. – *Apa ca semn al identității cognitive în poezia blagiană*- lucrare apărută

în revista Studia Universitatis-Petru Maior –
Philologia- Tg.Mureș nr.11/ 2011 pag.105-
109

22. Pașca M.D. – *Perceperea cuvântului din
perspective psiho-pastorale* lucrare apărută
în revista Studia Universitatis-Petru Maior –
Philologia- Tg.Mureș nr.12/ 2012 pag.71-77

23. Pașca M.D. – *Casa – lait motiv în poezia
blagiană* - lucrare apărută în revista Studia
Universitatis-Petru Maior –Philologia- Tg.
Mureș nr.9/ 2010 pag.228-234

24. Pașca M.D – *Înțelegerea prin negare ca
element cognitiv* - lucrare apărută în revista
Studia Universitatis-Petru Maior –Philo-
logia- Tg.Mureș nr. 14/ 2013 pag. 94-98

25. Pașca M.D – *Pragul ușii –spațiul sacru-*
lucrare prezentată la Festivalul Național
„Lucian Blaga”, ediția a XII-a, Târgu-Mureș,
2012.

26. Pașca M.D.(2013) – *Identitatea Eu-lui și Alter-egoului în poezia blagiană*, publicată în vol. Literatură, discurs și dialog multicultural – Tg. Mureș, Ed. Universității “Petru Maior”, Tg. Mureș
27. Pașca M.D- (2008) – *Psihologia ușii*, Ed. Ardealul Tg. Mureș
28. Pop, I. (1981) – *Lucian Blaga - universul liric*, Ed. Cartea Românească, București
29. Todoran, E. (1981-1983) – *Lucian Blaga, mitul poetic*, vol. I-II, Ed. Facla, Timișoara
30. Vidam, T. (2005) – *Lucian Blaga și filosofia europeană a secolului XX*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca
31. Wunenburger, J. J. (2000) – *Sacrul*, Ed. Dacia, Cluj - Napoca
32. *Dicționarul de psihologie Larousse* – 1998 - Ed. Univers Enciclopedic, București.